

**PROGRAMA ȘCOLARĂ LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ
PENTRU EXAMENUL DE DIFERENȚE
CLASA a XI-a**

CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

NOTĂ DE PREZENTARE

Pe parcursul ciclului superior al liceului, prin disciplina limba și literatura română se urmărește consolidarea competențelor de comunicare ale elevilor, indispensabile în lumea contemporană, pentru orice tip de activitate profesională. O notă specifică acestui ciclu de școlaritate este dezvoltarea competenței culturale a elevilor, ceea ce implică un demers de contextualizare istorică și culturală a fenomenului literar. De asemenea, prin studiul limbii și al literaturii române se urmăresc valori și atitudini care să contribuie la formarea unei personalități autonome a elevilor, capabile de discernământ și de spirit critic, apte să-și argumenteze propriile opțiuni, dotate cu sensibilitate estetică, având conștiința propriei identități culturale și manifestând interes pentru varietatea formelor de expresie artistică.

Programa este structurată pe aceleași domenii de conținut incluse în programele pentru clasele a IX-a și a X-a: „Limba și comunicare“ și „Literatură“. Finalitățile disciplinei se reflectă nemijlocit în competențele genera-le și în setul de valori și atitudini enunțate în prezenta programă, din care derivă întreaga structură curriculară: competențe specifice și conținuturi ale învățării. Continuitatea față de programele anterioare de limba și literatura română (pentru învățământ primar, gimnazial și ciclul inferior al liceului) este asigurată prin paradigma comunicativ-funcțională a disciplinei. Aceasta presupune studiul integrat al limbii, al comunicării și al literaturii în vederea consolidării competențelor de comunicare orală și scrisă și a deprinderilor de lectură (capacitatea de a înțelege și interpreta textele, de a fi un cititor competent și autonom, capacitatea de a înțelege dintr-o perspectivă personală viziunea despre lume, despre condiția umană sau despre artă exprimate în textele studiate). Specificul acestui segment de școlaritate poate fi configurat în trei dimensiuni: familiarizarea cu noile norme lingvistice (așa cum sunt ele recomandate în ediția a II-a a DOOM); focalizarea pe formarea deprinderilor și competențelor de documentare ale elevilor; formarea competențelor de lectură ale cititorului avizat, capabil să sintetizeze trăsăturile definitorii ale unei epoci culturale / ale unui curent cultural sau literar și capabil să contextualizeze, să încadreze într-un context cultural larg textele studiate, să identifice apropierile dintre un text literar și curentele / doctrinele estetice la care poate fi raportat sau particularitățile care-l individualizează în raport cu acestea. În clasele gimnaziale și în ciclul inferior al liceului, textele literare au fost studiate preponderent din perspectivă structurală. Programa pentru clasa a XI-a este structurată pe principiul cronologic al fenomenului literar / cultural. Astfel, programa cuprinde câteva epoci mari, iar fiecare epocă va fi abordată din perspective diverse. Conținuturile din domeniul literaturii sunt grupate în următoarele module: Fundamentele culturii române, Perioada veche, Perioada modernă : A. Secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea ; B. Perioada interbelică (romanul).

Trăsăturile programei de limba și literatura română pentru clasele a XI-a sunt următoarele:

- urmărirea unui set unitar și coerent de finalități ale studiului disciplinei pe parcursul ciclului superior al liceului, în continuitatea celor anterioare, din gimnaziu și din ciclul inferior al liceului;
- adoptarea unui model didactic coerent, în cadrul căruia să apară evidentă deplasarea accentului de pe simpla achiziționare de cunoștințe pe formarea de competențe și atitudini, cu valențe ulterioare de actualizare și de extindere;
  - diversificarea strategiilor, a ofertelor și a situațiilor de învățare și adaptarea acestora la grupul-țintă;
  - echilibrarea ponderii acordate în studiu variantei scrise și celei orale;
  - îmbinarea echilibrată a proceselor de receptare și de producere a mesajului;
  - adoptarea unei perspective consecvent comunicative, conform căreia accentul este pus pe aspectele concrete ale utilizării limbii;
    - structurarea conținuturilor din domeniul literaturii conform principiului cronologic;
    - abordarea diferențiată și diversă a epocilor / curenților indicate în programă prin: texte literare pentru studiul aprofundat, studii de caz, curente literare sau culturale, dezbateri;
    - abordarea integrată a domeniilor disciplinei: textul literar studiat sau temele propuse din domeniul literaturii devin nuclee care generează discutarea unor probleme de limbă (fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă). Potrivit noilor planuri-cadru de învățământ pentru ciclul superior al liceului, aprobate prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 5718/ 22.12.2005, la clasa a XI-a, disciplina limba și literatura română se regăsește în trunchiul comun (TC), la toate filierele, profilurile și specializările, având alocate 3 ore pe săptămână. Următoarele profiluri și specializări au alocate, în plus, ore de limba și literatura română în curriculumul diferențiat, astfel:
      - filiera teoretică, profil umanist, specializarea filologie (1 oră/ săptămână). Prezenta programă școlară propune două tipuri de curriculum diferențiat (CD) cu accent pe domeniul limbă și comunicare, pentru specializarea științe sociale.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în diferite situații de comunicare
2. Comprehensiunea și interpretarea textelor
3. Situarea în context a textelor studiate prin raportare la epocă sau la curente culturale / literare
4. Argumentarea orală sau în scris a unor opinii în diverse situații de comunicare

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea interesului pentru lectură și a plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii
- Stimularea gândirii autonome, reflexive și critice în raport cu diversele mesaje receptate
- Formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile literaturii române
- Abordarea flexibilă și tolerantă a opiniilor și a argumentelor celorlalți
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de limba maternă și recunoașterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală și îmbogățirea orizontului cultural
- Dezvoltarea interesului față de comunicarea interculturală

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI ASOCIATE ACESTORA

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Aplicarea cunoștințelor de limbă în receptarea mesajelor orale și scrise	Discurs specific domeniului de specializare (religios, administrativ, didactic etc.), studiat în legătură cu o anumită epocă
1.2. Utilizarea achizițiilor lingvistice, cu accent pe aspectele normative	Fonetică, vocabular, morfologie (reluare și sistematizare)
1.3. Folosirea adecvată a strategiilor de comunicare orală în monolog și dialog	Discurs specific domeniului de specializare (comunicare didactică, discurs de amvon etc.)
1.4. Utilizarea adecvată a tehnicilor de redactare	Completarea / redactarea unor documente folosite curent în domeniul de specializare

2. Punerea în context a textelor studiate prin raportare la epocă sau la curente culturale / literare

Competențe specifice	Conținuturi
3.4. Utilizarea adecvată a tehnicilor de documentare și cercetare a unei teme	Surse de documentare în specializarea urmată

3. Argumentarea orală sau în scris a unor opinii în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
4.1. Utilizarea tehnicilor și strategiilor argumentative în situații de comunicare diverse (scrise sau orale)	Raționamente specifice pentru domeniile de specializare

TEMATICA

A. Conținuturi din domeniul literaturii

- FUNDAMENTE ALE CULTURII ROMÂNE

- Originile și evoluția limbii române (prezentare sintetică)
- Studiu de caz: Latinitate și dacism, puncte de vedere privind fundamentele culturii române (selecții din texte literare, eseuri, studii; de ex.: Gheorghe Asachi, *La Italia*, Vasile Alecsandri, *Cântecul gînteii latine*, Mihai Eminescu, *Memento mori*, B. P. Hașdeu, *Perit-au dacii?*, Vasile Pârvan, *Getica*, Lucian Blaga, *Revolta fondului nostru nelatin* etc.)

- PERIOADA VECHE

- Studiu de caz: Dimensiunea religioasă a existenței (sugestii pentru alegerea fragmentelor ilustrative: *Viața lumii* de Miron Costin, fragmente relevante din scrierile cronicarilor, *Cazania* lui Varlaam, *Didahiile* lui Antim Ivireanul, *Biblia de la București* etc.)
- Studiu de caz: Formarea conștiinței istorice (se vor alege fragmente ilustrative din cronicile moldovenești sau /și din cele muntenești)

- CURENTE CULTURALE/ LITERARE ÎN SECOLELE XVII-XVIII: UMANISMUL ȘI ILUMINISMUL (prezentare sintetică)

- PERIOADA MODERNĂ a. Secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea

- Studiu de caz: Rolul literaturii în perioada pașoptistă (sugestii pentru alegerea fragmentelor ilustrative: articole programatice și de doctrină)
- Forme hibride ale civilizației românești la mijlocul secolului al XIX-lea. Se va studia 1 text de bază din epoca respectivă pe această temă (de ex., *Iașii și locuitorii lui la 1840* de Alecu Russo; *Iașii în 1844*, *Balta Albă*, *Iorgu de la Sadagura* de Vasile Alecsandri; *O călătorie de la București la Iași înainte de 1848* de Ion Ghica etc.)
- Dezbateri: România, între Orient și Occident (selecții din texte literare, eseuri, studii, articole jurnalistice; de ex., texte de Anton Pann, Ion Barbu ș.a. pentru ilustrarea temei balcanismului; polemici interbelice pe tema situării culturii și civilizației românești între Orient și Occident – Liviu Rebreanu, Mihai Ralea, Eugen Filotti ș.a.; studii istoriografice sau de istorie culturală – Neagu Djuvara, P. P. Panaitescu, Alexandru Dușu, Anton Dumitriu ș.a.; luări de poziție în contemporaneitate)
- Descoperirea literaturii populare. Se va studia 1 text de bază din literatura populară (de ex.: *Miorița*, *Meșterul Manole* etc.), discutat în relație cu 1 text din literatura cultă pe aceeași temă
- Studiu de caz: criticismul junimist (sugestii de texte : *În contra direcției de astăzi în cultura română*, *Direcția nouă în poezia și proza română*)

CURENTE CULTURALE / LITERARE ÎN SECOLUL XIX – ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX

- Romanticismul – se vor studia 4 texte de bază, de poezie și / sau proză, care să ilustreze temele romantice (3 texte din opera lui M. Eminescu, 1 text din romanticismul pașoptist: Grigore Alexandrescu, Ion Heliade Rădulescu, Costache Negruzzi ș.a.).
- Simbolismul – se va studia 1 text de bază (o poezie sau un poem în proză / proză poetică) selectate din opera lui Alexandru Macedonski, Ștefan Petică, Dimitrie Anghel, Ion Minulescu ș.a.
- Studiu de caz: Simbolismul european (grupaj ilustrativ de texte selectate din opera următorilor scriitori : Paul Verlaine, Stéphane Mallarmé, Arthur Rimbaud; arte poetice)

b. Perioada interbelică

- Orientări tematice în romanul interbelic – se vor studia 2 texte de bază, câte unul dintre următoarele arii tematice:
  - un roman psihologic (*Pădurea spânzuraților* de Liviu Rebreanu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* de Camil Petrescu, *Concert din muzică de Bach* de Hortensia Papadat-

Bengescu, *Adela* de Garabet Ibrăileanu, *Ioana* sau *Jocurile Daniei* de Anton Holban, Gib Mihăescu, *Rusoaica* etc.)

- un roman al experienței (*Nuntă în cer*, *Maitreyi* de Mircea Eliade, *Întâmplări din irealitatea imediată* de Max Blecher etc.)

◦ Studiu de caz: Modele epice în romanul interbelic (cu referire și la romane studiate în anii anteriori) În clasa a XI-a se vor studia minimum 11 texte de bază, 6 studii de caz (în trunchiul comun) și 1 dezbateră. De asemenea, se va integra în oricare dintre perioadele abordate o discuție privind literatura și pictura, în care va fi abordat comparativ modul în care o anumită temă este tratată prin limbajul specific al celor două arte. Sugestii pentru alegerea temelor de discuție: Pictura religioasă medievală; Natura în poezia și în pictura romantică; Universul rural în poezie și în pictură etc. Pornind de la textele de bază studiate, profesorii vor alege și conținuturile potrivite din domeniul „limbă și comunicare“, conform recomandărilor programei.

B. Conținuturi din domeniul limbă și comunicare

○ Se vor avea în vedere aspectele normative, inclusiv cele recomandate în ed. a II-a a DOOM:

- norma literară – aspecte evolutive
- uzul diversificat al limbii literare
- variante literare libere
- registre stilistice
- neologisme împrumutate sau formate în interiorul limbii
- variante ortoepice, ortografice și morfologice

○ De asemenea, se vor actualiza achizițiile anterioare ce pot sprijini demersul de înțelegere și interpretare a textelor literare studiate :

- denotație și conotație; sensurile cuvintelor în context
  - expresivitatea unor structuri morfologice și sintactice
  - figuri de stil și procedee de expresivitate
- Fonetică, vocabular, morfologie (recapitularea și sistematizarea achizițiilor din gimnaziu).
- Comunicare orală și scrisă:
- limbaje de specialitate (folosite în texte didactice, administrative sau teologice)